

Resimlerarası Alıntı Bağlamında Eugene Delacroix'in “Halka Yol Gösteren Özgürlük” Adlı Eserinin Yeniden Yorumlanması

Hakan ARIKAN*

Resimlerarası Alıntı Bağlamında Eugene Delacroix'in
“Halka Yol Gösteren Özgürlük” Adlı Eserinin Yeniden Yo-
rumlanması

Re-interpretation of the work titled as “Freedom Leading
to the Public” by Eugene Delacroix within the Context of
Inter-Paintings

Özet

Sanat, toplumun vazgeçilmez bir parçasıdır. Her toplum kendi sanat anlayışını ortaya koyar ve sanat elbette ki toplumun tüm unsurları gibi sosyal değişime paralel olarak farklılık gösterir. Toplumun derinden etkileyen her olay sanatçıyı dolayısıyla eserini etkileyecektir. Toplumla yön veren unsurlar sanatın yönünü de belirlemiştir. Sanat tarihi incelendiğinde bu apaçık görülecektir. Bu anlamda sanatın politikayla yakın bir ilişki içinde olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. İnsan yaşamına yön veren onu ayakta tutan değerlerin başında şüphesiz birçok felsefi tartışmaya da sebep olmuş “özgürlük” kavramı gelecektir. İşte bu makalede bu kavramın Delacroix tarafından ele alınışı ve dönemin koşullarının bu eserin yapımında ki etkisi ve günümüzde alıntı yöntemi kullanılarak tekrar yaratılmasının nedenleri irdelenecektir. Toplumsal değişimin ve politik dönüşümlerin yarattığı handikaplarla beraber bu yapıtın anlatılmak istenenlere daha uzun dönem tercüman olacağı düşünülmektedir. Vazgeçilmez değerlerin, vazgeçilmez değerlere sahip olan eserlerin yeniden yorumlanarak tekrar tekrar dönemi aydınlattığını gösterme çabası bu makalenin yazılış amacını oluşturmaktadır.

Abstract

Art is an essential part of society. Each community sets out its understanding of art and art of course varies in parallel with the social changes, like all elements of society. Each event deeply affects and artist so does his/her work. Elements shaping the society also determines the direction of art. This will be evident if art history is researched. In this sense, to express that art has a close relationship with of politics would not be wrong. Of all the values that direct and sustain human, there is no doubt that "freedom" concept is the most important which has caused many philosophical discussions. Here in this study, this concepts as discussed by Delacroix, the impact of terms of that period on creating this work of art, and the reasons for its re-creation today by using Quote methods. It is thought that this work of art, together with the handicaps posed by social changes and political transformations, will be an interpreter for the point desired to be uttered. The objective of this article is to show the effort that re-interpreting indispensable values, works with the indispensable values are essential for illuminating current period.

Anahtar Kelimeler: Delacroix, Resimlerarasılık, Sanat

Key Words: Delacroix, Inter-paintings, Art

1. Giriş

Özgürlük, tarih boyunca uğruna en çok mücadele edilen ve bu anlamda isyanla özdeşleşmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır ve değişen politik anlayışlar birilerini özgür kılarken birilerini eksenlikle sınırlandırmıştır. Buradan bakıldığında bu kavram bu kısır döngü içinde güncelliğini her zaman

*Hakan ARIKAN, Sanatta Yeterlik Öğrencisi., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, renkgemisi@hotmail.com

koruyacaktır. Kazanımlar için verilen mücadele ise insan yaşamını etkilediği sürece belki de kendini ifade etmenin en saf ve gerçek yolu olan sanat ile kendini göstermeye devam edecektir. Delacroix'nın halka yol gösteren Özgürlük adlı eseri, özgürlük uğruna verilen mücadeleyi anlatan tarihi bir belgedir. Adı özgürlük dahi olsa kendisi birçok yasaklanma ile karşı karşıya kalmıştır. Yapıldığı dönemde de günümüzde de tam olarak özgür olamamış bir takım sansürlere maruz kalmıştır. Aslında bu eser, insanın özgür olup olmadığını kendi yaşamışlığıyla bize gösteriyor. Ben özgür değilim diyor. Siz de değilsiniz öyleyse!

Sanat yapıtı, farklı açılardan izlendiği ve algılandığı oranda estetik değer kazanır. Bu yapıtla özgün özünden uzaklaşmaksızın farklı titreşimle ve yankı zenginliği kazandırır. Öyleyse bir sanat yapıtı, biricikliği çerçevesinde, dengeli bir organik bütün olarak tamam ve kapalı; aynı zamanda da özgünlüğünü zedelemeyen pek çok farklı biçimde algılanıp, yorumlanmaya elverişli olmasıyla açık yapıdadır. Böylece bir yapıtın her algılanışı onun hem bir yorumu hem de bir performansdır, çünkü yapıt her algılanışında yepyeni bir perspektife kavuşur (Eco, 2001, 10).

Umberto Eco her bir yorumun yapıtı açıkladığını ama onu tüketmediğini ifade etmektedir. Her bir yorum yapıtı hakiki kılar, ama yapıtın mümkün olan tüm öbür yorumların bir tamamlayıcısıdır. Kısacası diyebiliriz ki her bir yorum izleyiciye yapıtın tamam ve tatmin edici bir uyarlamasını sunar, ama aynı zamanda da izleyici açısından bakılınca, yapıtı tamamlanmamış kılar, çünkü yapıtın ortaya koyabileceği tüm sanatsal çözümleri eş zamanlı olarak veremez (Eco, 2001, 35).

Kubilay Aktulum'un "Metinlerarası İlişkiler" adlı eserinde yaptığı alıntı tanımında alıntının, metinlerarası ilişkinin en belirtgesel biçimi olduğu ifade edilmiştir. Bir metni başka bir metindeki varlığını en somut biçimde görünür kılan ilk akla gelen, en genel ve en sık karşımıza çıkan metinlerarası bir yöntem olduğunu söyler. Alıntı bilinçli, sistemli bir anımsamadır diyen Aktulum metinlerarasılığın en açık ve en çok başvurulan yöntemi olduğunun da altını çizmektedir. Yazar, alıntının özgüllüğünün açıkça belirtilmiş olmasından kaynaklandığını aynı zamanda gerçekleştirildiği andan başlayarak alıntının bildirildiğini belirtmiştir (Aktulum, 2000, 95-96).

Bu tanımlamadan hareketle alıntı metinlerarasılık bağlamında kullanılan bir yöntem olmanın ötesinde resimlerarasılık bağlamında da sıkça kullanılan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu makalede de alıntı yönteminin Delacroix'nın "Halka Yol Gösteren Özgürlük" adlı eseri üzerinden yapılan alıntılardan oluşturulmuş bir dizi resim incelenerek bu yöntemin resimsel anlamda nasıl bir kullanımının olduğu ortaya konmak istenmiştir.

Tüm dünyaca tanınmış bir eser üzerinden mesaj iletmek alıcıya daha kolay ve daha anlaşılır bir şekilde ulaşacaktır. Alıntı yöntemi bu anlamda sıklıkla başvurulan bir yöntem olmuştur. Anlatılmak istenen açık bir şekilde ortaya koyulur. Elbette, ele alınacak eserin eleştirilecek dönem, sanat akımları vs. öğeleri barındıracak bir nitelikte olması gereklidir. Bizim bu makalede "Halka Yol Gösteren Özgürlük" eserini inceleme nedenimiz seçtiğimiz yöntem açısından gerekli sanatsal yorumlarının çokça yapılmasıdır. Bu eser birçok yöntemle ele alınmış ve yeniden yorumlanmıştır. Halka Yol Gösteren Özgürlük adlı eserin yapıldığı dönem koşulları ve ortaya çıkaran sanatçının niteliği göz önüne

alındığında yeni yorumlarıyla karşılaşmak olasıdır. Özellikle eserin politik bir anlam taşıması, günümüzde pek çok politik çatışmanın gündemde olması, eserin yeniden yorumlanmasında ki önemli etkenler arasındadır.

Sanat eserleri, her toplumun mücadelesini o toplumun diliyle ancak evrenselliğini koruyarak anlatmaya devam ederler. Bu yapıt alıntı yöntemi kullanılarak sayısız kez ele alınmıştır. Her ele alınışında da farklı bir anlama bürünmüştür. Ancak içinde eleştirisini ve mesajını barındırmaya devam etmiştir. Burada Zeki Faik İzer'in, Gerard Rancinan'ın, Ludwing Meidner'in, Yue Minjun'un, Albert Uderzo'nun eserleri incelenecek ve eserin birçok farklı versiyonu görsel olarak okuyucuya sunulacaktır.

Resim.1. Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm, tuval üzerine yağlı boya

Makalenin çıkış noktasını oluşturan ünlü ressamın hangi sanatsal akım içinde yer bulduğu, eserin yapım aşamasında gelişen toplumsal olayların sanatçı üzerindeki etkisi tabloda apaçık kendini göstermektedir. Bu eser, Fransız İhtilaliyle meydana gelen büyük toplumsal değişimin tarihi bir belgesi olarak belleklerde farklı bir yer tutmaktadır. Günümüz toplumsal olayları üzerinde dahi halen etkisi süren birçok fikir akımının tohumlarının atıldığı bu dönemin özellikle özgürlük mücadelesi bağlamında ele alındığında halen sıcaklığını koruduğu görülmektedir.

Romantik akımın ilk ve en büyük temsilcilerinden olan Delacroix, aynı zamanda, hem bu akımın karşıtları hem de ona hakim olanlar arasında sayılmaktadır. Romantizm, erken romantizmin devamı sayıldığı ve çelişkilerle dolu olmasına karşın on dokuzuncu yüzyıl kadar parçalanmış bir durumda olmadığı için, hala on sekizinci yüzyıl sanatı olarak nitelendirilen bir akım durumundayken Delacroix'nin sanatı, daha o zamandan on dokuzuncu yüzyıl sanatını temsil edebilmektedir. Hauser'e göre Romantizmin en büyük temsilcileri Constable ve Delacroix'dir. Delacroix, ay ışığı romantizminden ve

Chateaubriant, Lamartine ve Schubert gibi durulmak bilmeyen düşüncelerden nefret etmektedir. Kendisine romantik denmesini istememekte ve romantik akımın ustası olarak kabul edilmeye karşı çıkmaktadır (Hauser, 1995,197).

Delacroix bu resminde trajik ve kahramanlara özgü bir kalıp ile tutkulu bir heyecanı anlatan ifadelere yer verir. Delacroix'da bu sanat anlayışı insanın hala kendi dünyasının merkezinde olması ile ifade edilebilir. Delacroix aynı zamanda öykücü bir ressam olarak da tanımlanabilir ve resmin, her şeyden önce gözler için bir ziyafet olması gerektiğini ileri sürer (Hauser, 1995,196).

Eugene Delacroix'in 1830 devrimini anlatan Halka Yol Gösteren Özgürlük tablosu Onun en ünlü eseri olmuştur. 2.62 cm yüksekliği 3.25 cm uzunluğa sahip bir tablodur. Şehir ayaklanmalarını anlatan en ünlü tablo olmasına rağmen sergilediği imge kararsızdır. Politik Fransız resimlerinin efsanevi özgürlük sembolü ile uymamalarına rağmen tabancalı sokak çocuğu ile silindir şapkalı şehir züppesi çağın atmosferini başarıyla yansıtmaktadır. Delacroix, belli bir düşüncüyü kişileştirme yoluyla anlatma geleneğini gerçekçiliğin yeni üslubu ile bir araya getirerek alegorik anlatımı yeniden canlandırmaya çalışmış görünmektedir. Tarihi resimleri modernleştirmek için yapılan bu girişim kahramanları gülünç duruma düşüren hatta onlarla alay eden bir tarz olarak görülmüştür. 1831 yılında Fransız hükümeti tarafından satın alınan resim geleneklere tamamen aykırı bulunmuş, ancak 1863 yılından sonra düzenli olarak sergilenmeye başlanmıştır (Clark, 2004, 31).

Eugene Delacroix'nin Halka Önderlik Eden Hürriyet tablosu 27-29 Temmuz'da Paris'te meydana gelen ve daha sonraları 1830 Devrimi adıyla anılan, Kral X. Charles'ı deviren ayaklanma sonrasında yapılan resim veya alçı ve tunç hürriyet tasvirleri içinde en ünlü olanıdır.

Ölümlerin arasında ilerleyen halkın önünde yürüyen kadının zihnimizde oluşturduğu düşünceler, imgelem ve belleğimizde harekete geçirdiği imgeler ne kadar soyludur ve insanidir. Yitirilenlerin küllenmeyecek sevgisi ve acısı, el ele mücadele etmenin verdiği güç, yenilgiye uğranılmış olsa bile yaşatılacak olan özgürlük umudu. Devlet gücünün çökerttiği barikatların gerisinde, yıkım ve ölüm imgelerinin arasında filizlenmeyi başaran, yeniden mücadeleye hazırlanan bir umut ve olanaklar olasılıklar dünyasıdır o bayrağı taşıyan kadın. Giysiden sıyrılmış o meme, seyredene (bize) durmadan özgürlük dünyasını ima eder. Delacroix, bize yıkımı ve umutsuzluğu yaşayan ama yeniden mücadeleye hazırlanan bir eyleyeni, bu temel özelliğinden cayamayan ve öteki insanlarla dayanışan bir bireyi betimler (Oktay, 2004,111).

Delacroix, Hürriyeti bir yandan tanrıca (Zaferi temsil eden bir Yunan heykelini model almıştır) ve bir yandan da bir elinde kaldırdığı devrim bayrağı, diğer elinde tüfek ile halktan bir kadın olarak göstermektedir; çıplak göğüsleri ve başındaki Frig başlığı (klasik bir referans) ile bu kadın, uğruna devrim yapılan hürriyeti simgelemektedir. Halka gelince, silindir şapkalı adamın şapkasına bakılarak burjuva olduğu söylenmiştir. Aslına bakılırsa o dönemde Fransız işçileri arasında da bu tip şapka takanlar bulunuyordu. Her şartta, adamın giyimine daha yakından bakıldığında, özellikle kemeri ve pantolonu, bu figürün el emeği ile çalışan bir işçi olduğunu ortaya çıkaracaktır ki, bu da küçük ayrıntıların önemini gösteren örneklerden biridir. Bu tablo, olup biteni, yeni yurttaş-kral Louis Phillipe'nin de devrim bayrağının yeniden Fransa'nın simgesi olarak kullanılmasını sağlayarak saygısını gösterdiği

1789 devriminin idealleri ile bağdaştırarak bize 1830 olaylarının çağdaş bir yorumunu sunuyor. Halka Önderlik Eden Hürriyet'in 1831 de Fransız hükümeti tarafından satın alınması; sanki tablonun yakın geçmişte meydana gelen olaylara getirdiği yorumun resmi olarak kabul edildiğini gösteriyordu (Burke, 2009, 67).

Delacroix'ın bu eseri yine kendi döneminin bir çeşit termometresi gibidir. Tablo 1831' de devlet tarafından satın alınmış, 1833' te mahsene kaldırılmış, 1849' da kısa bir süre için dışarı çıkarıldıktan sonra Louis Napoleon'un iktidarı ele geçirmesinin ardından bir kez daha yasaklanmıştır. Tablonun, dönemin izleyicilerinden bazılarının zihninde, 1792'de Kral XVI. Louis'nin idamının ardından kurulmuş olan cumhuriyeti canlandırması sorun yaratmış, bu yüzden de tablo kraliyet rejimleri için bir utanç kaynağı haline gelmişti (Burke, 2009, 204).

Resim.2. Zeki Faik İzer, İnkılap Yolunda, 1940, 176 cm x 237 cm, Tuval üzerine yağlı boya (solda)
Resim.3. Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm,
tuval üzerine yağlı boya (sağda)

Halka Önderlik Eden Hürriyet tablosundan etkilenen sanatçılardan olan Zeki Faik İzer, 1928 yılında Paris'te eğitim bursu sınavını birincilikle kazanarak dönemin sanat başkentine vardığında Andre Lhote'un atölyesinde öğrenci olarak çalışmaya başlamıştır. Bir gün Lhote, genç ressamın Fransa'da bulunduğu ikinci yılında "Delacroix mı Ingres mi?" diye sorar. Genç ressamın verdiği cevap çok etkileyicidir. O da hocasına "paletindeki siyah mı yoksa beyaz mı?" diye cevap verir. Cevap tam anlamıyla mükemmeldir. Lhote çok etkilenmiştir. Lhote'nin atölyesinde yetişen Zeki Faik zamanla burada iyice olgunlaşır. Delacroix'ı her zaman kendine daha yakın gördüğünü söyler. Ancak Ingres'dan da asla vazgeçemez. Delacroix'ın rengi ile Ingres'in deseni ressamın sanat çizgisinde birbirleriyle çatışmadan yerlerini alır (İrepoğlu,2005, 44).

Sonuç olarak; bu yıllarda Zeki Faik Andre Lhote'nin eğitimi ile hem klasik sanatı hem de yaşayan sanatı tanımış, müzelerde pek çok orijinal eser görmüş olmanın etkisi sonucu Venedik resminin ışık- gölgesini izleyen öte yandan da kübizmin, Picasso'nun, Braque'nin, Cezanne'nin, Ingres'in yüzeyde rengi ve deseni bulan Matisse'nin ve tabii ki Delacroix'nin estetiğinde çalışmalar yaparak kendini geliştirmiş ve yurda dönmüştür (İrepoğlu,2005, 45). Çoğunlukla kendi resimlerinde Cezanne,

Ingres ve Delacroix'nın yanında Matisse'nin çok büyük etkisinin olduğunu her zaman dile getirir (İrepoğlu,2000, 21).

1930'larda genç Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan çağdaşlaşma hareketleri sonucunda güzel sanatlar devlet tarafından destekleniyordu. 1933 yılında Ankara Halkevi, Cumhuriyetin onuncu yılı dolayısıyla bir "İnkılap sergisi" düzenlenmiş, zamanın maarif vekili Reşit Galip Bey, tüm ressamlardan bu konu hakkında bir eser vermelerini istemiştir. Paris'ten yeni dönmüş olan yirmi sekiz yaşındaki Zeki Faik taze birikimlerini değerlendirerek çok figürlü "İnkılap Yolunda" tablosunu yaparak sergiye katılır. Bu tablonun esin kaynağı Eugene Delacroix'nın "Halka Yol Gösteren Özgürlük" adlı tablosudur. Zeki Faik bu eserinde kendine özgü kıvrak çizgileriyle yeni bir yorum ortaya koymuştur (İrepoğlu,2005, 49).

1940'ların mihenk taşı olan İzer'in "İnkılap" adlı eseri günümüzde dahi devam eden "kopyacılık sorunu" tartışmalarının odak noktasıdır. Bu resim Delacroix'nın Özgürlük resmiyle karşı karşıya getirilir. İki resme ilk baktığımızda kopya olgusunu yoğunluğuyla hissederiz. İnkılap resmi sergilendiği yılda, resim Delacroix'nın sanılmıştır. Bu çıplak gözle görünendir. Fakat resme farklı yönlerden bakmak gerekmektedir. Delacroix'nın resmi 1830 "New Orleans" devrimini canlandırır. Sergilendiği yıllarda 'kışkırtıcı' olduğu için resim sanatçının elinden alınmıştır. İzer bu resmi kalıp olarak kullanmıştır. İnkılâp Yolunda Türkiye Cumhuriyeti'nin öyküsünü anlatır. Kompozisyon şeması neredeyse aynıdır. Kalıp aynı olsa da altında yatan fikir tamamen farklıdır. Delacroix; özgürlüğü, başkaldırıyı, bir isyanı ifade ederken, İzer; devrimciliği simgelemiştir. Resimlerdeki stil farklılığı gibi nesnelere yüklenen anlamlarda farklıdır. İzer, yaşanan bir devrim olayının toplu fotoğrafını çekmiştir. Delacroix'nın aksine geride yanan bir kent değil, yükselen bir Ankara motifi yer almaktadır. İsyen eden halkın aksine aydınlık için yürüyen bir topluluk göze çarpmaktadır. Elinde süngüsü olan asker gericiliğe karşı savaş açmıştır. Elinde Türk bayrağı olan kadın Halide Edip'in yerini almıştır. İleriyi gösteren Atatürk'ün etrafında çağdaş giyimli Türk kadını ve erkeğiyle çevrilmiştir. Amaç eleştiri ve yorum yapmak değildir. 1940'ları etkileyen olgulardan birinin de kopyacılık ve taklitçilik unsurunun oluşudur. Günümüzde dahi bu tartışmalar devam ederken Çağdaş yorumcularımızdan Bedri Baykam'ın da aynı resmi yorumladığını da unutmamamız gerekmektedir. Zaten İzer de bunu kabul etmiştir. Resmi şablon olarak kullandığını ama resmin tamamen özgün olduğunu ifade etmektedir (İrepoğlu,2005, 51).

Resim.4. Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm, tuval üzerine yağlı boya (solda)

Resim.5. Ludwig Meidner, Devrim-Barikatlarda Çarpışma, 1913, 80 cm x 116 cm, Tuval üzerine yağlı boya. (sağda)

18 Mart 1884'te doğan Alman ekspresyonist sanatçı Ludwig Meidner, çalışmalarında Delacroix'nin imgelerine göndermeler yapar(Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2.Cilt,1997,356). Sanatçının yaşadığı dönemde özellikle Avrupa şehirleri arasında 19 yüzyılın sonlarından itibaren Berlin'in gelişim hızı Marx'ın kapitalist gelişmenin çöküşle sonlanacağını düşündüğü oranda baş döndürücü olmuştur. 1880 yılında Berlin'in bir milyon kişilik nüfusu 1910 yılında iki milyon kişinin üstüne çıkmış ve I. Dünya Savaşı'ndaki kayıplara rağmen bir sonraki on yılda tekrar iki misline katlanmıştır. Delacroix'nin imgelerine açık göndermelerde bulunan fakat devrimi bir felaket olarak yorumlayan Ludwig Meidner'in (1884–1966) Devrim tablosu bu ortamın şiddetli değişkenliğini anlatmaktadır. Meidner, o sıralar kıyamet ile ilgili konularla meşgul olmuş hayali olarak şehrin bombalandığını, yandığını ya da birden havaya uçtuğunu resmetmiştir. 1912 yazını şöyle hatırlamıştır: “Gece gündüz, kıyamet günü, dünyanın sonu ve kafataslarından oluşan darağaçlarıyla ilgili saplantılarımı tuvale aktarıyordum. Dünyayı sarsacak büyük fırtına o günlerde dışlerini göstermeye başlamıştı ve korkudan titreyerek fırçayı tutan elime parlak sarı gölgesini düşürmekteydi (Clark, 2004, 34).” (Resim-5) Resmin sol alt köşesinde dikkatlice barikattan bakan yüz, Meidner'in otoportresidir. Meidner, romantik bireyciliği yeniden öne çıkartan Alman dışavurumculuğunun ateşli devrimcilerinden biri olmasına rağmen politik görüşlerini daha çok modern şehirlerin yarattığı korku ve yabancılaşma duygularını resmederek aktarmıştır. Yaklaşımının nesnellikten kasten kopması, toplumsal gerçekçilikten uzaklaşmasına neden olmuştur. Meidner'in sanatının politik yaklaşımı öznel tepkilerini mümkün olduğunca özgün aktarma amacıyla yatmaktadır (Clark,2004, 34).

Delacroix'nın Halka Yol Gösteren Özgürlük eserinden yola çıkan Ludwig Meidner'in eseri Delacroix'nın eserinden yola çıkıldığını hissettirse de tamamen özgün bir yapıttır. Eserin kurgusal yapısı renk, doku ve yapım tekniği açısından tamamen farklıdır. Delacroix'in tersine Meidner'in eserinde

resmin merkezinde yer alan, elinde bayrak ile koşarak bağırarak genç çocuk resmin egemeni konumundadır. Delacroix'ın eserindeki bu farklı ilişki resimde doğrudan göze çarpmaktadır. Sıcak renklerin aksine soğuk mavi tonların hâkimiyeti resmin geneline yayılmış konumdadır. Bütün bunlar gözü önüne alındığında Meidner'in eserinin özgünlüğü açıkça göze çarpmaktadır.

Resim.6 . Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm, tuval üzerine yağlı boya (solda)

Resim.7. Gérard Rancinan, Metamorfoz II – Açığa Çıkan Özgürlük, 180 cm x 246 cm , pleksiglas üzerine argentic baskı (sağda)

19. yüzyıl Fransız ressamı Eugene Delacroix'ın "Halka Yol Gösteren Özgürlük" yapıtının çektiğini hiçbir şey çekmedi. Resimdeki göğsü açık kadın sık sık sansüre uğradı. Özgürlük tablosundaki kadının memeleri çıplak olmasından dolayı ders kitabından çıkarılmıştı. Şimdi çarşafa girdi. En sonunda Ünlü fotoğrafçı Gérard Rancinan, o kadını çarşafa soktu. "Halka Yol Gösteren Özgürlük" yapıtındaki özgürlüğü simgeleyen kadının "memelerinin çıplak olduğu" gerekçesiyle 6 yıl önce Türkiye'de ders kitaplarından çıkarılması dünyaca ünlü fotoğrafçı Gérard Rancinan'ın özgün bir fotoğraf çalışmasına yansdı (Milliyet, 2006). Sansüre tepki Paris-Match dergisinin daha önceki sayısında yer alan fotoğrafında Rancinan'ın 1830 Temmuz ayaklanmasının anlatıldığı Delacroix'ya ait tablodaki özgürlüğü simgeleyen kadını, sık sık sansürlenmesi nedeniyle bu şekilde tasvir ettiği belirtildi. Rancinan, tablonun sağ tarafında yer alan ve Victor Hugo'nun Sefiller romanının kahramanı Gavroche'a esin kaynağı olduğu düşünülen çocuğu ise Afrika'daki çocuk askerlere benzetmiştir. Rancinan, son aylarda ünlü ressamların halka mal olmuş 10 farklı tablosunu üzerlerinde makyaj malzemeleriyle oynayıp yeniden yorumlamıştır. Rancinan ile birlikte projeyi tasarlayan gazeteci Caroline Gaudriault, "Aynı tablonun değişik ülkelerde (Japonya ve Körfez ülkeleri) çeşitli biçimlerde engellendiğini, Türkiye'deki ders kitabı olayının tek olmadığını, olayın tek başına söz konusu fotoğraf çalışmasına esin kaynağı olduğunun iddia edilmesinin doğru olmayacağını" dile getirmiştir.

Resim.8 . Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm, tuval üzerine yağlı boya (solda)

Resim.9. Yue Minjun, Halka Yol Gösteren Özgürlük,1995, Tuval üzerine yağlı boya (sağda)

Çinli çağdaş sanatçı Yue Minjun eserlerinde Çin toplumunun ve daha genel olarak modern insanın yaşantısını, alaycı bir kimlikle ele almaktadır. Yağlı boya tablolarında grafik çizim tekniğini uygulayan sanatçı absürd ve gizemli kahkahaları, tarihi olayları referans alarak yansıtmaları sanatçının çalışmalarını önemli kılan etkenlerden bir tanesidir. Sanatçı bazen acı veren trajik fikirleri bazen de kimi komik ve mutlu olayları anlatmaya çalıştığını öne sürmektedir. Tasvir ettiği karakterler her tabloda birbirine benzemekte ve sanatçının kendi portresini andırmaktadır.

İronik bir şekilde belki de onun en özgün eserleri tarihsel ortamlarda daha önceki ustaların resimlerinden yola çıkarak ürettiği eserlerdir. Delacroix'nın "Halka Önderlik Eden Özgürlük" adlı eseri de bunlardan biridir. Birbirine benzeyen ve her birinin kahkaha içinde olduğu Fransa'nın özgürlüğünün simgesi olan "Liberty" Minjun tarafından ulusal bir sembol olarak yeniden düzenlenmiştir (www.culturebase.net/artist.).

Resim.10. Eugene Delacroix, Halka Yol Gösteren Özgürlük, 1830, 260 cm x 325 cm, tuval üzerine yağlı boya (solda)

Resim.11. Albert Uderzo, Impedimenta Leading the Gauls, 2009, illüstrasyon (sağda)

Fransa'da doğan ve 1945 yılında Paris'te parlak bir meslek hayatına başlayan Uderzo ilk kahramanları olarak Flamberge ve Clopinard'ı yaratmıştır. Çeşitli işler ve geziler nedeniyle farklı yerlerde bulunduğu sırada 1951 de Rene Goscinny ile tanışır. 1959 yılında ikili, gençlere yönelik bir dergi olan Pilote de yer alırlar ve dergide Asterix'in ilk macerasına yer verirler. Pilote dergisinde seri haline gelen Asterix 1961 yılında ilk kez bir albüm olarak da "Galyalı Asterix" adlı ilk macerasıyla piyasaya çıkarılmıştır. 1967 yılında Asterix o kadar popüler olur ki Uderzo ve Goscinny tüm zamanlarını bu karakterlere harcamaya başlamıştır. 1977 de Goscinny'nin ölümünden sonra Uderzo kitapları sadece resimlemekle kalmaz, Asterix'in senaryosunu da yazar ve Asterix serisi Fransa'nın dünyaca en ünlü çizgi roman eseri olur. Roma istilasına karşı koyan bir Galyalı köylünün mücadelesini anlatan Asterix, tamamı 33 kitaptan oluşan 100 dil ve ağza çevrilmiş bir çizgi roman olur. Asterix serisinden 11 çizgi roman, 8 animasyon, 4 stüdyo filmi olmak üzere ve birçok bilgisayar oyunu yapılmıştır. Delacroix'nın "Liberty" adlı eserini parodi ile yeniden yorumlayan Uderzo, Asterix'in yaratılışının 50. Yıl dönümünde Asterix'in direniş, cesaret, basitlik ve gülmenin bir temsilcisi olduğunu dile getirir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Ana_Sayfa).

Liberty, Albert Uderzo tarafından yeniden yorumlanmış özgürlüğün, direnişin, cesaretin simgesi olan Fransa'nın en ünlü çizgi karakteri olan Asterix, Fransa'da özgürlüğün bir başka simgesi olan Delacroix'nın kahramanlarının yerine geçmiştir. Resimde de görüldüğü gibi Asterix'in en yakın arkadaşı olan asıl adı Obelix olan Oburix hiçbir mücadelede arkadaşını yalnız bırakmayan ve her maceraya dalmaya hazır bir karakter olarak dostlarını bu özgürlük mücadelesinde de yalnız bırakmamıştır.

2. Sonuç

Resimlerarasılık, Batı sanatına damgasını vuran birçok sanatçının eserlerinden yapılan alıntıları içerir ve bu yöntemle bu eserler üretildikleri sanatçının ve toplumun imgesel potasında eriyerek yeni bir esere dönüşürler. Aynı zamanda bu yöntem her türlü resimsel tekniğin uygulanmasına da olanak sağlamaktadır.

"Yeniden resmetme" bir yöntem olarak resim alanında etkisini uzun yıllardır göstermektedir. Yeniden resmetmenin farklı biçimleri olduğu bilinmektedir. Bu makalede yeniden resmetmenin yöntemlerinden biri olan "alıntı yöntemi"nin resimlerarasılık bağlamında bir incelemesi yapılmaya çalışılmıştır. Resimlerarasılığın yukarıda yaptığımız tanımıyla birebir örtüşen örneklemelerden yola çıkılarak alıntı yönteminin ne denli sık kullanılan bir yöntem olduğunun altı çizilirken bu yöntemle alana sağlanan katkı da gözler önüne serilmek istenmiştir. Bu yöntem ile yeni eserlerin tarihin süzgecinden geçirilerek yeniden oluşturulması ve oluşturulduğu her dönemden izler taşıması nedeniyle ayrı bir öneme sahip olduğu vurgusu yapılmıştır.

Sonuç olarak; alıntı kullanımına başvuran yapıtların ve sanatçıların listesini daha fazla uzatmak mümkündür. Yukarıda andığımız bütün bu örnekler daha çok yazınsal alanda değişik işlevlerle karşımıza çıkan alıntının, gördüğümüz gibi, resim alanında da çok başvurulan bir yöntem olduğunu göstermektedir. Değişen sanat anlayışlarıyla birlikte kendine bir yer bulmuş olan bu yöntem modern sanatla birlikte iyice kendini göstermeye başlamıştır. Alıntı yöntemi kullanılarak sanatsal alanda geçmişle şimdi arasında bağ kuran ve o mirası günümüze taşıyan değişik dönemlerin anlayışlarını sanatsal düzlemde değerlendirirken kültürel bir birikimin de gelecek kuşaklara aktarılması anlamında önemli bir yoldur. Bu anlamda bu çözümler resmin diğer resimlerle olan olası alışverişlerini açığa çıkarmak, resimlerarasılığın değişik biçimleri ve işlevlerini ortaya koymak, böylelikle sanatın yapsal işleyişini, estetik özelliklerini açıklamak açısından oldukça yararlı sonuçlar doğuracaktır.

Kaynaklar

- Aktulum, K. (2005).** Metinlerarasılık, Kanguru Yayınları, Ankara.
- Burke, P. (2009).** Afişten Heykele Minyatürden Fotoğrafa Tarihin Görgü Tanıkları, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Clark, T. (2004).** Kitle Kültürü Çağında Sanat Ve Propaganda, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Hauser, A. (1995).** Sanatın Toplumsal Tarihi, Deniz Kitapevi, İstanbul.
- İrepoğlu, G. (2005).** Zeki Faik İzer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Oktay, A. (2004).** Sanat ve Siyaset, Everest Yayınları, İstanbul.
- Eco, U. (1962).** Açık Yapıt, Can Yayınları, İstanbul
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt:2, 1997.
- Ekim 2006 tarihli Milliyet'te Bahar Atakan
(https://tr.wikipedia.org/wiki/Ana_Sayfa).

Hakan ARIKAN

www.culturebase.net/artist

Yue minjun, youtube